

Vízgyűjtőszintű kockázatmenedzsment

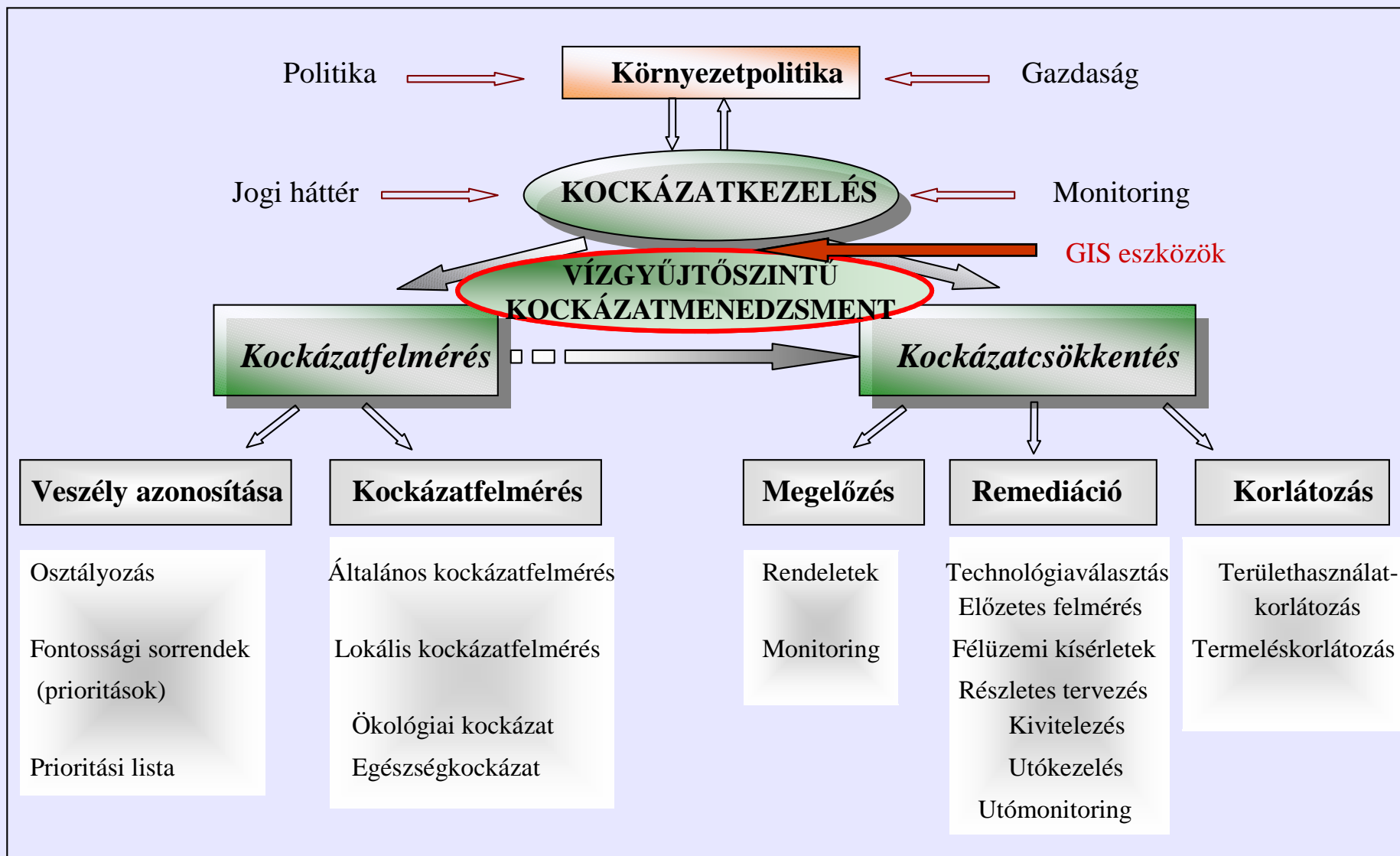
Vaszita Emese

Gruiz Katalin

Siki Zoltán

Környezeti kockázatmenedzsment

Szennyezőforrások eredete és típusa egy vízgyűjtőben

Vízgyűjtőszintű megközelítés

Diffúz szennyezőforrások

Városi utcák

Vidéki háztáji

Külvárosi lakóparkok

Szántóföld

Legelők

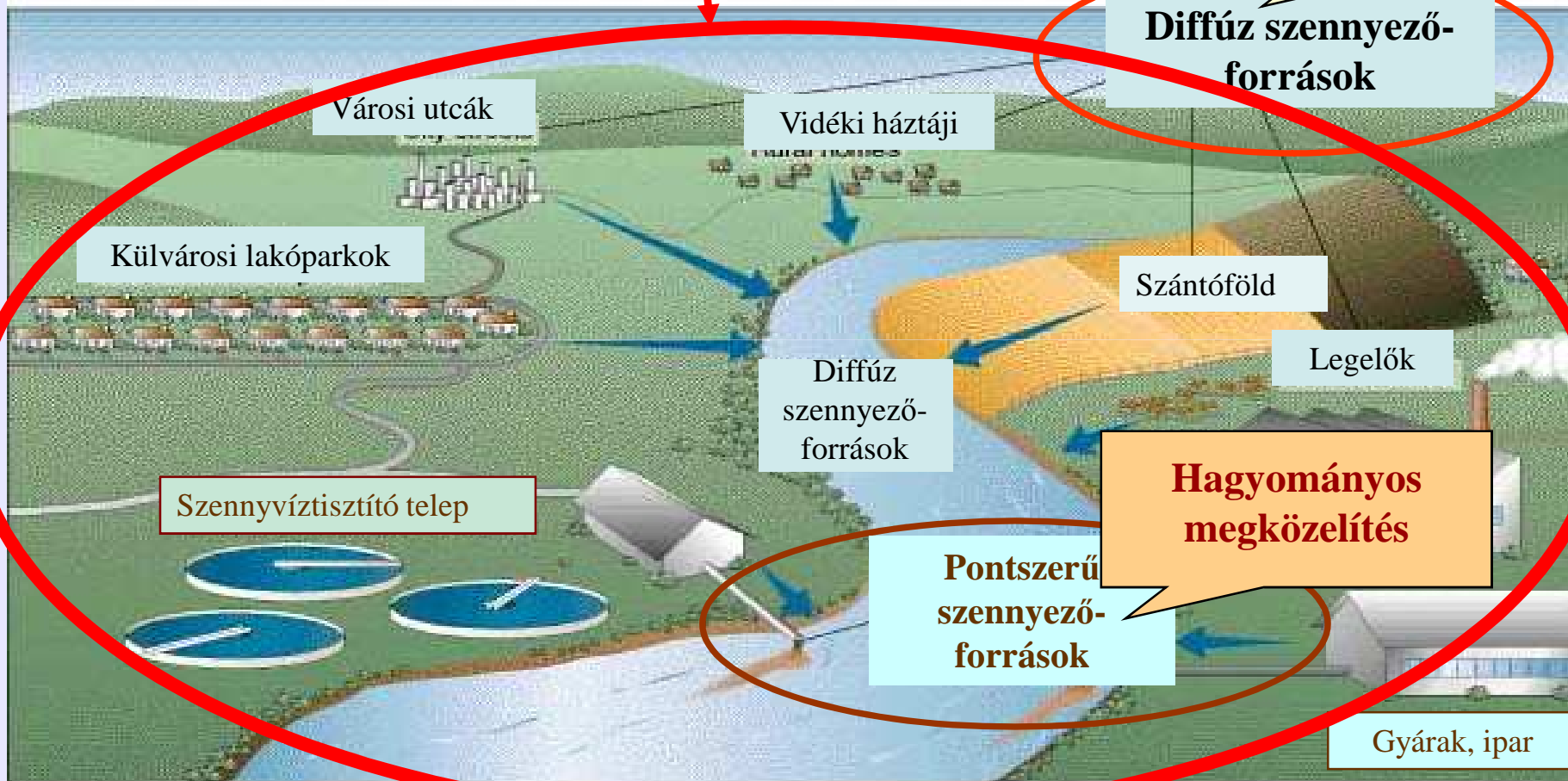
Diffúz szennyezőforrások

Hagyományos megközelítés

Szennyvíztisztító telep

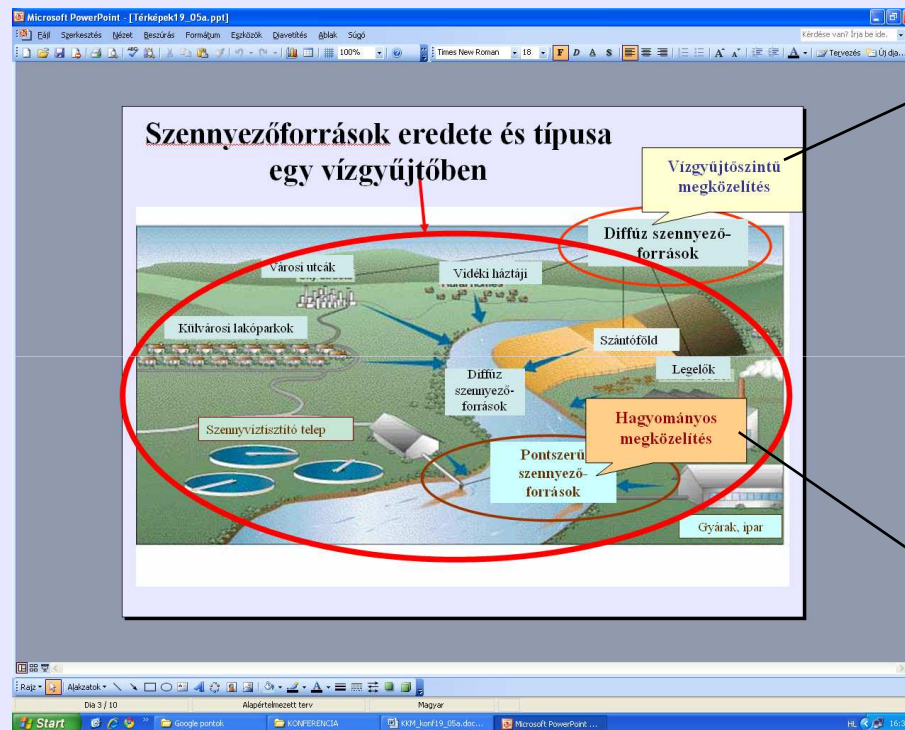
Pontszerű szennyezőforrások

Gyárak, ipar

Vízgyűjtőszintű/Hagyományos megközelítés a kockázatmenedzsmentben

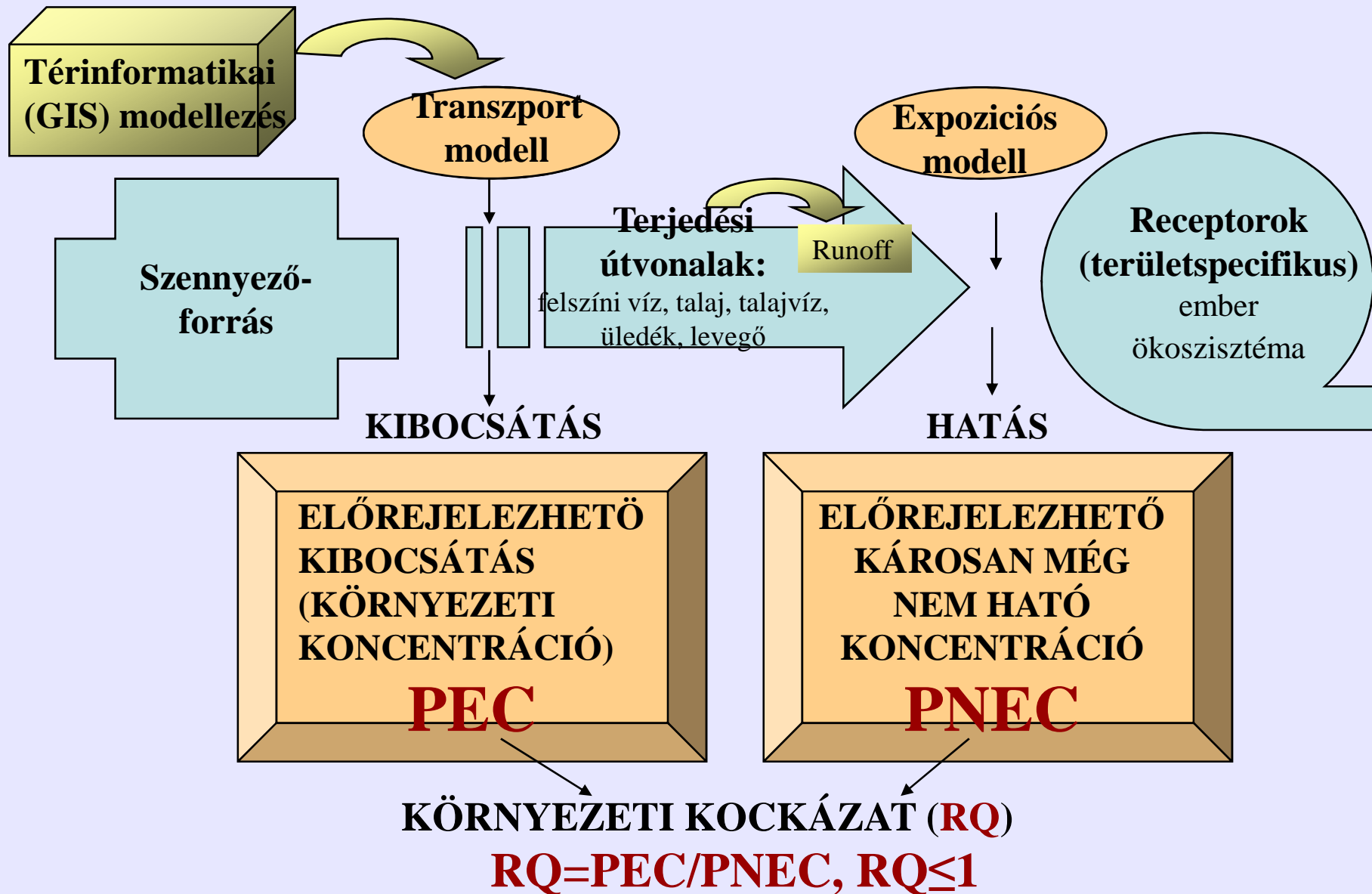
A vízgyűjtőszintű megközelítés szerint egy területen lévő bármely pont kibocsátása előrejelezhető és vizsgálható az adott ponthoz tartozó vízgyűjtő tekintetében.

Hagyományos (lokális) megközelítés szerint, amelyet általában a pontszerű szennyezőforrásokra alkalmaznak, a kibocsátás és kockázat előrejelezhető lokálisan, szennyezőforrásonként.

Kockázafelmérés

Kockázati modell

Vízgyűjtőszintű Kockázatelemzés

GIS Transzport modell

1) GIS Hidrológiai modellezés Összegyülekezési térkép (végső értékelhető térkép)

Transzport modellezés:
hidrológiai és eróziós
modellel.

Az Összegyülekezési térkép
(Flow Accumulation Model)
azoknak a celláknak a számát
mutatja, amelyekről
keresztülfolyik a víz az
aktuális cellába

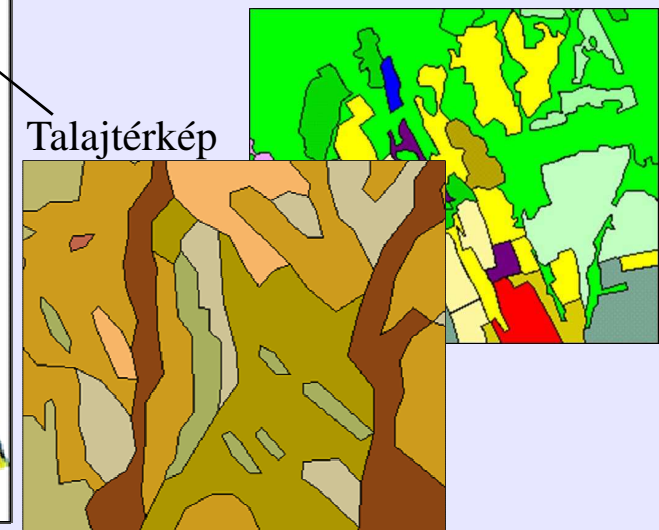
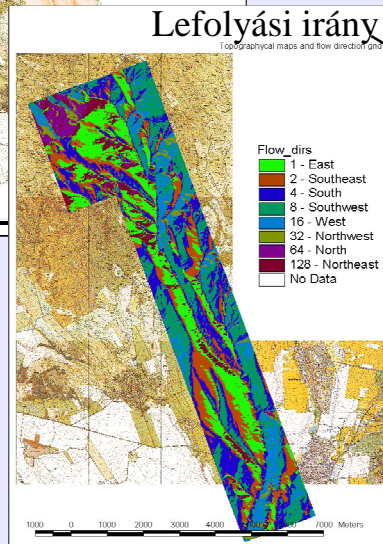
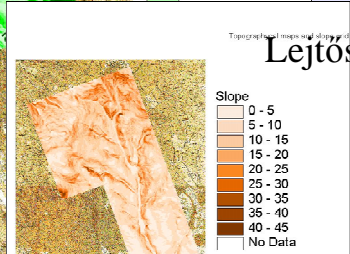
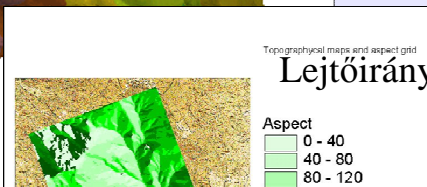
Meteorológiai adatok

Felületborítás, területhasználás

Talajtérkép

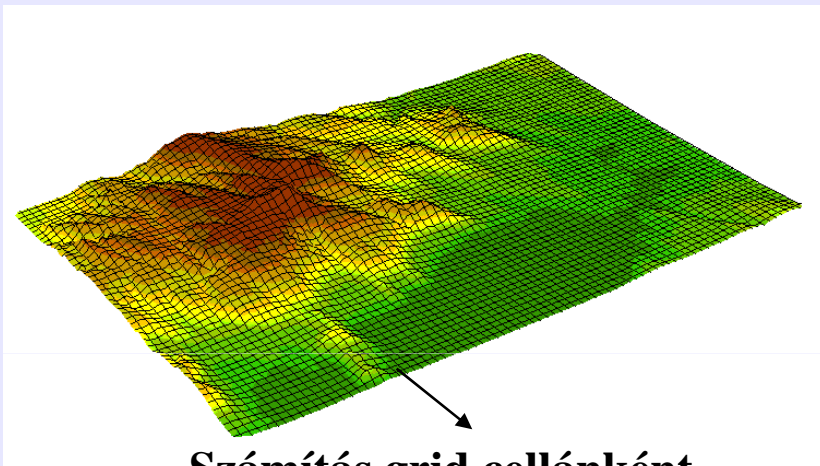

Digitális
terepmodell (DTM)

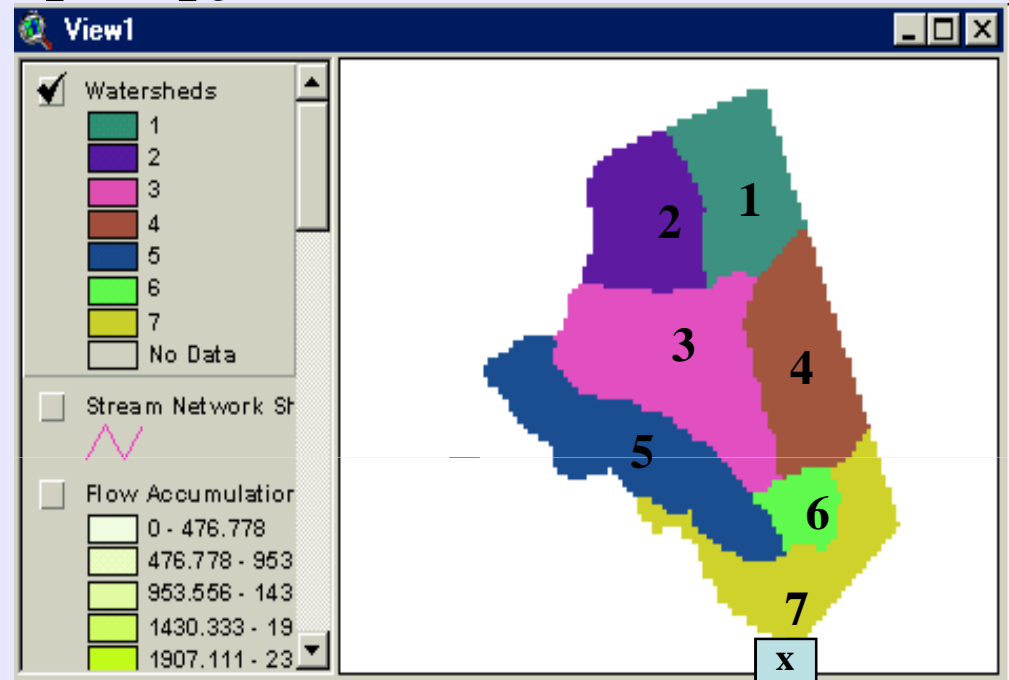
Vízgyűjtőszintű Kockázatelemzés

Kifolyási ponthoz tartozó vízgyűjtő meghatározása GIS összegyűlekezési térkép alapján (ArcView3.1 3D Analyst)

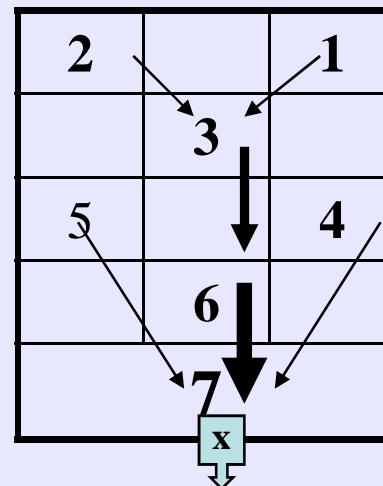
Számítás grid cellánként

A vízgyűjtőszintű kibocsátás előrejelzéséhez előbb meg kell határozni a kifolyási ponthoz tartozó vízgyűjtő nagyságát, ami a kifolyási pontot vagy cellát tápláló cellák, pontok kifolyásainak összegéből tevődik össze. A vízgyűjtő nagysága függ az adott terület nagyságától és a domborzattól.

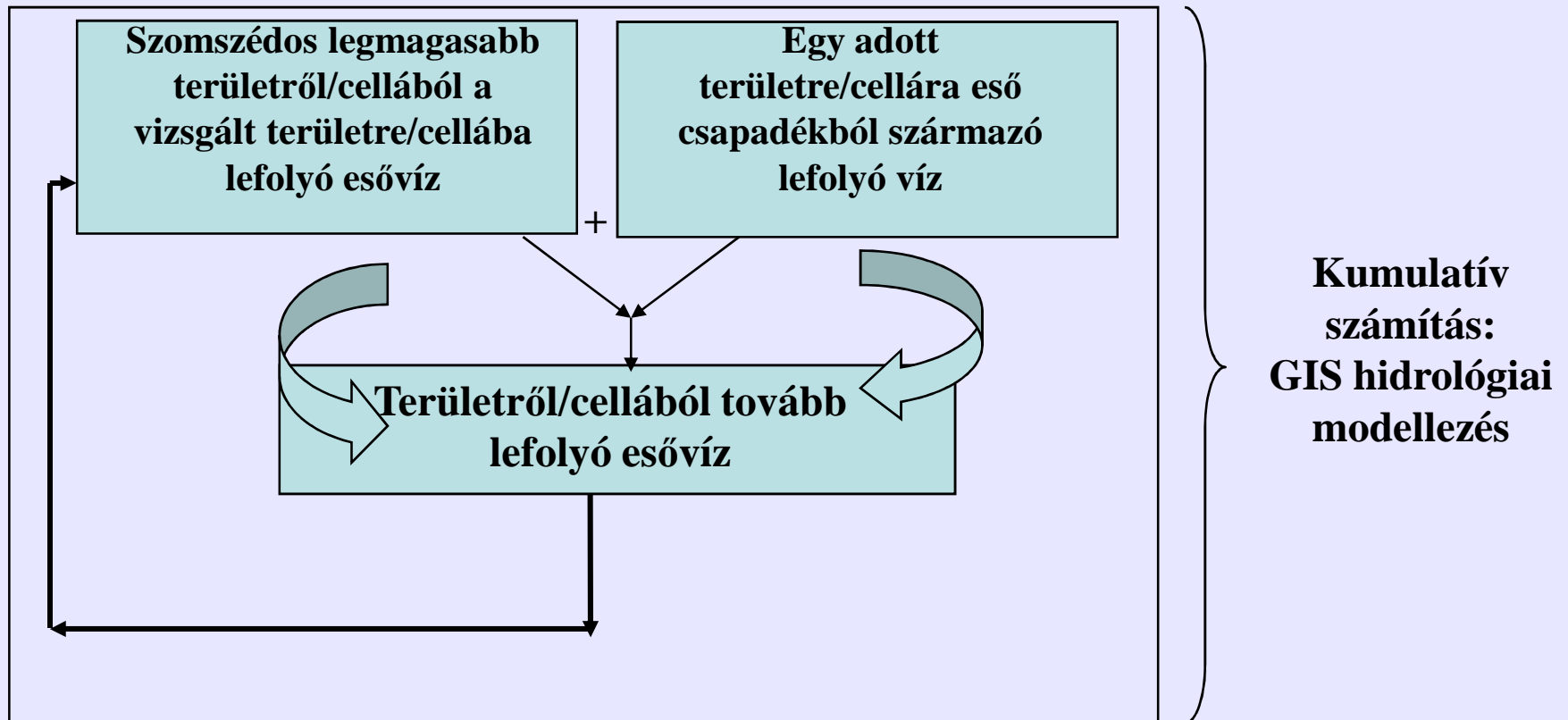
Kifolyási pont

Alvívgyűjtők:
1,2,3,4,5

Vízgyűjtőszintű Kockázatelemzés

Vízgyűjtő/grid cella kibocsátása számításának algoritmusát a GIS modellezésben

A lefolyó vízmennyiségben oldott szennyezőanyag kibocsátás kioldási mikrokozmosz kísérletben modellezhető a területről származó szennyezőanyaggal. Így lehetőség nyílik különböző scenáriók felállítására nagyon szennyezett, átlagosan szennyezett, kevésbé szennyezett anyag felhasználásával. A vízgyűjtőszintű kibocsátás bekalibrálható, finomítható az alvízgyűjtők, alterületek, szennyezőforrások kibocsátási adataival.

Vízgyűjtőszintű Kockázatelemzés

GIS Transzport modell

2) Erózió modellezés

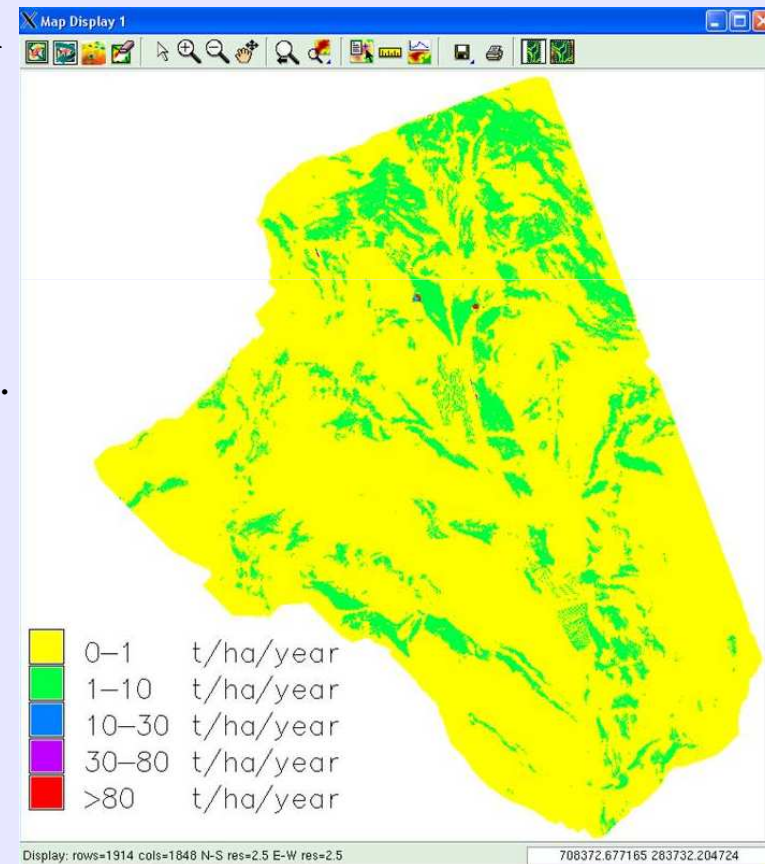
A felszínen lefolyó esővíz (runoff) okozta erózió mértéke és az erodált anyaghoz kötött szilárd fázis szennyezőanyag kibocsátásának előrejelzése

Erózió számítása a **RUSLE (Revised Universal Soil Loss Equation)** egyenleten alapszik

$$A = R * K * L * S * C * P$$

A RUSLE az erózió összetett folyamatát egyszerű képletben összegzi, amelyben a szorzótényezők függetlenek és az erózió éves összegként jelenik meg.

A: RUSLE egyenlettel kiszámolt térbeli és időbeli átlagos területegységenkénti talajveszteség (egységnyi területre eső éves csapadékmennyiség intenzitása, az erodálóképesség (R), talajpusztulási tényező (talajviszonyok)(K), a domborzat (lejtő, lejtőhossz (L), lejtőmeredekség (S), felszínborítás (CORINE) (C), területhasználat (P) függvényében.

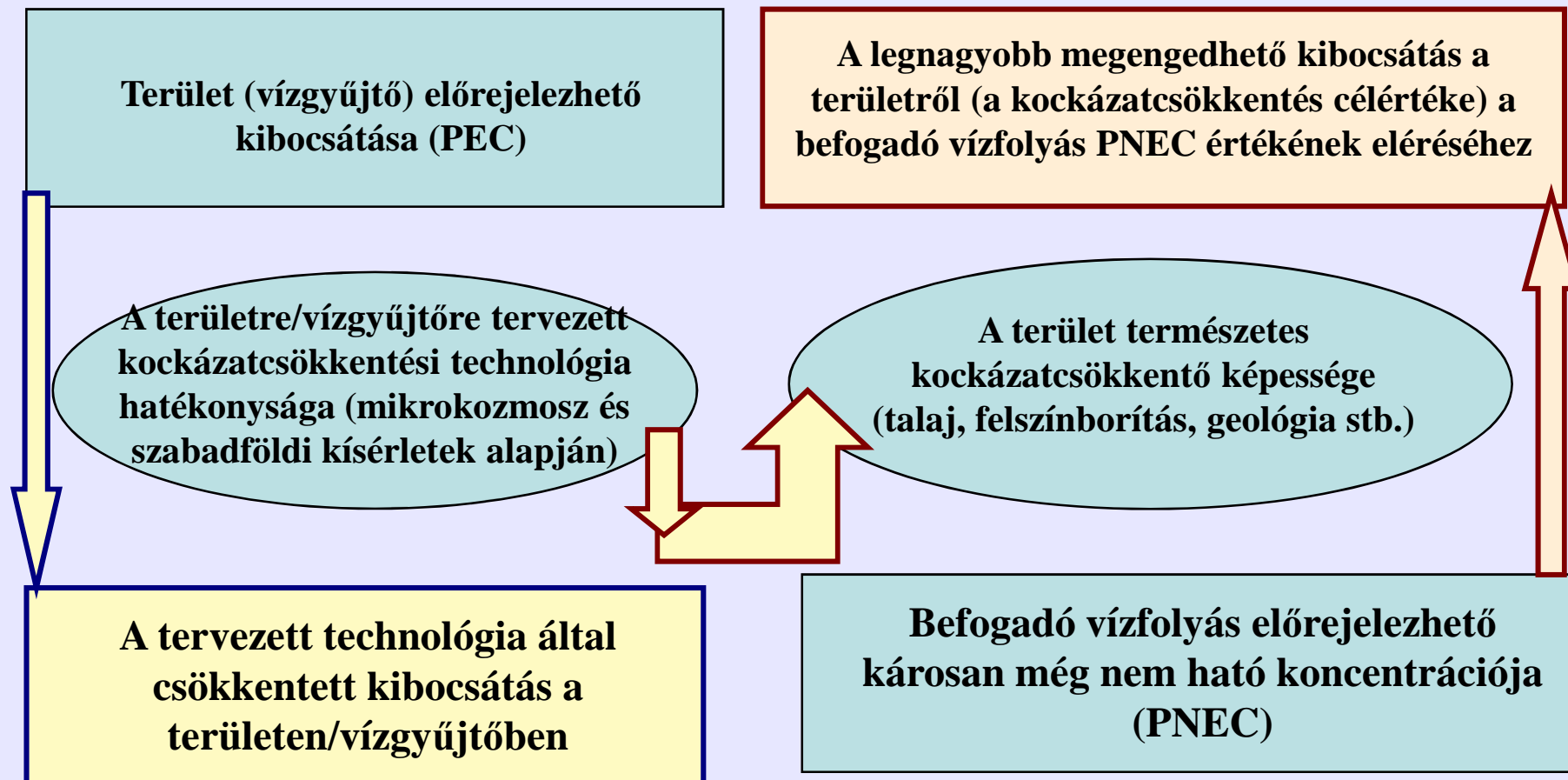
Tematikus eróziós térkép
GRASS 5.4 szoftver

Kockázatcsökkentés tervezése

1. Kiválasztott technológia kibocsátás-csökkentésének modellezése

2. Remediációs célérték előrejelzése

Cél: kiszámítani a terület azon maximális megengedhető kibocsátását, mely teljesíti a befogadó vízfolyás PNEC értéke elérésének kritériumait

Összefoglalás

- **A szennyezett területek vízgyűjtőszintű kockázatmenedzsment módszere alkalmazható úgy pontszerű, mint diffúz szennyezőforrások esetén.**
- **A módszer térinformatikai alapú, iteratív és lépcsőzetes, ezért utólagos finomításokra ad lehetőséget.**
- **A vízgyűjtőszintű kockázatmenedzsment módszerrel előrejelezhető a szennyezőanyag kibocsátás, a környezeti kockázat, a remediáció célértéke és a választott kockázatcsökkentési technológia hatása vízgyűjtő szinten.**

Részletek a témában végzett munkáról a KÖRINFO weblapon (Képtár és E-tanfolyamok) és LCR folyóiratban

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

<http://152.66.5.10/drupal/keptar/499>

<http://enfo.agt.bme.hu/drupal/?q=hu/node/122>

<http://enfo.agt.bme.hu/drupal/etanfolyam/2720>

<http://enfo.agt.bme.hu/drupal/keptar/1362>

**Land Contamination & Reclamation / Volume 17 / Number
3–4 / 2009** (EPP Publications Limited, 6 Eastbourne Road,
London W4 3EB, UK):

• *K. Gruiz, E. Vaszita, Z. Siki, V. Feigl and F. Fekete* Complex
environmental risk management of a former mining site

• *E. Vaszita, Z. Siki and K. Gruiz*

GIS-based quantitative hazard and risk assessment of an
abandoned mining site

• *E. Vaszita, J. Szabó and K. Gruiz*

Complex leaching of metal-sulfide-containing mine waste and
soil in microcosms

